

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromsoros petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr. minden további megkezdett 100 szó után 1 frttal több

A kvóta.

(D.) Míg csak ide benn, magunk között kell liberáliskodni, addig a mi kormányunk keményen legénykedik. Ha nem győzi észszel, hát győzi erővel. De vannak aztán az államkormányzatnak olyan ágai is, hol szolgabíró vagy csendőr nem segít, hanem államférfiui mély belátás, a bajok tapiutatos megelőzése s mindenfölköt erély szükséges, a nemzet javát és jogait minden irányban és mindenkivel szemben megvédeni.

Magyarországnak Ausztriával tiz-tiz évre kötött szokott vám- és kereskedelmi szerződése nemsokára lejár, a kvótát, vagyis Magyarország által a monarchia közös költségeihez fizetendő hányadot szintén rendezni kell. Egyik úgy, mint a másik módon érinti az ország zsebet s igazán rátermett államférfiú kell hozzá, hogy az okos szomszéd valahogy nagyobb költségbe ne ugrasszon be bennünket, mint az osztó-igazság kívánja s országunk anyagi helyzete megtűri.

Vagy félve folyton felszínen vannak ezek a kérdések, az osztrák kormány a parlamentben nyilatkozott mindkettőről, hogy a népből keressen támogatást követendő magatartásához. Lapjai folyton lármáznak, hogy Magyarországon a mezőgazdaság emelkedik, hogy Magyarország gazdag ország, tehát fizessen többet, mint eddig s a vám- és kereske-

delmi szerződés ügyében is mindenképen maga számára ki akarja zsákmányolni a helyzetet.

A magyar kormánynak erről való nézeteit eddig senki, még a saját pártja sem ismeri. Ami igen valószínű, maga sincs tisztában a teendőkről, mert ehhez már több ész kell, mint a szavazati lajstromoknak a saját kedve szerint nyirbálásához. Pedig okos kormány erős véleményt formál maga mellett, védő sáncokat emel a közhangulatból, hogy a másik féllel szemben legyen mire támaszkodnia. A Bánffy-kormány ez mind semmi, ő maga a nemzet nélkül is erősnek képzeli magát, mert Dobokában megtudta fékezni a puliszka-evő oláhokat.

Csak hogy az önhittség már is bűnhődik, vajha ne a nemzet kárára. Mint ismeretes, Ausztria a kvóta felemelésével állott elő. A monarchia közös költségeihez való hozzájárulást a 31.4 százalékról sok millióval emelni akarja. Hogy mi, a gazdaságilag elnyomított, sok adóval terhelt ország, a gazdag iparral rendelkező Ausztriának még a saját terheit is viselni segítsük. A Széll Kálmán elnöke alatt kiküldött kvóta-bizottság egy krajcár emeléshez sem járult, hanem a mai kvótához ragaszkodik.

Igen ám, de kiszivárgott a híre, hogy a derék Bánffy, kinek szíve annyira érez a magyar nemzetet s Bécs előtt nem hajlong, már is 35%-be bemenni kész s hogy erre igére-

tet is tett. S ha egyébhez nem is, de fufanghoz lévén esze, az őszszel le akarja tárgyaltatni a vám és kereskedelmi szerződést, a kvótát pedig hogy majd a maga képére, s 35%-ra szóló reverzálisokkal megválasztandó új kormányparti képviselőkkel fogja elfogadtatni.

Erre már a kormánypárt egyes lelkiismeretesebb tagjai is megmozdultak s a kvótabizottság tagjaival, kik pedig előkelő tagjai a kormánypártnak, ellene vannak a kvótáemelésnek. Multkor Münnich Aurél Iglón nyilatkozott ily értelemben. Az ellenzék, mint magától értetik, szintén kerekén kimondta, hogy Ausztriával való jelen gazdasági kapcsolatban Magyarország magasabb kvótát nem vállalhat el, mint a mostani.

Nehogy pedig Bánffy az országot kijátssza, felállították a „junctim“-ot, vagyis azt mondják, a vám és a kereskedelmi szerződés tárgyalásába előbb nem megyünk bele, még bizonyosan nem tudjuk meg, hogy a kvótát nem fogják fölemelni. Az egyetlen fegyvert adná ki az ellenzék kezéből, ha a vám- és kereskedelmi szerződés időelőtti megkötésével megkötné magát és a kvótát Bánffy szeszélyére bizná. Mert az olyan ember, mint Bánffy, a hatalom megtartásáért könnyű szívvel képes volna megterhelni az országot akárhány millióval, csak hogy az osztrák kizsákmányoló rendszernek eleget tegyen.

Igy került Bánffy két tűz közé, melyből

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

Az elvarázsolt kapucinus.

— Humoreszk németből. —

Sehol széles Európában nem örvend a pap-ság akkora tekintélynek, mint Tirolban; különösen pedig a kapucinusok azok, akiknek igaz tisztelettel hódolnak. Az 1809-ki szabadságharcban kiváló szerepet játszottak, sőt egyik-másik közülük a csatasorba is állott. Vajjon erre az időre vezető-e vissza mostani tekintélyök, vagy megvolt már előbb? Nem tudom részéről, de hogy általánosan szeretik őket, azt lépten-nyomon lehet tapasztalni. A kapucinus tipikus alakja Tirolnak. Az ember mindenfelé találkozik vele, országuton csak úgy mint a hegységben, hosszú bottal, szandálokban lépkedve. Fedetlen fejével, kurtára nyírott hajjal, hosszú, barnás kamzsjában, az egyetlen ruhadarabban, mely testét fedi, s melynek közepéről a fehér esomós kötél-öv le- lóg, már messziről meg lehet ismerni és a parasztyerekek amint megpillantják, feléje rohan- nak s tisztelettudóan megcsókolják a kezét.

Tudvalevőleg a kapucinusok szegénységi fogadalmat tesznek s így bizony nem egyszer meg-

történik, hogy a kolostorban a betevő falat is hiányzik. Akkor aztán a fráterek kettesével ki- mennek „házalni.“ Vállakra vetett széles tarisznyakkal bejárják a vidéken szétszórtan fekvő parasztkunyhókat, ahol adnak nekik, ami éppen kényeztetés: tojást, vajot, sajtot, kenyeret, olykor húst is, amit aztán lelkiismeretesen be- szállítanak a kolostorba.

Ilyen házalási kiküldetésben járt egyszer két vintschgau-i kapucinus, Frater Benno és Frater Ambrózius is. Már kora reggel indultak vándor- utra, de nem valami nagy örömmel; azon évben kevés gyümölcs termett és a szüret is rosszul ütött be, olyankor pedig a parasztnak nincs adakozó kedve, mert maga is szüksége szenved; azon van, hogy magát és háznépét valahogy el- tengesse, no meg hogy a végrehajtót kielégítse, aki nem szokott tekintettel lenni a rossz termésű esztendőre. A két vándor már egész nap járt körül, de bizony az alamizsnából kevés jutott. Ami azt illeti, őket magokat úgy ahogy csak megrakták, hanem az útravalóból oly kevés jutott, hogy tarisznyáik laposan lógtak le vállai- ról, jöllehet a nap már a hegyesücsök felé hajolt, melyek mögött lemenendő volt.

Frater Benno igen lehangoltnak látszott. Ő, akinek hazája messze a bajor fensíkon feküdt,

ilyen hegymászásokhoz nem volt szokva. Jöllehet utitársánál sokkal fiatalabb volt, belefáradt a sok járkálásba, s minduntalan utánanyult a kapuciu- mában levő kék zsebkendője után, hogy az izzad- ságot letörölje magáról. Vissza kívánczolt a ko- lostorba, jöllehet tudta, hogy a prior és a többi testvérek részéről szemrehányás vár rá a szűk marku gyűjtés miatt, ellenben Ambrózius, akinek hosszú szakállába már ezüstfehér szálak is ve- gyültek, vigan és kitarással lépkedett tovább, mert bizott még egy pár jómodu parasztházban, melyeket utoljára, hazatérőre hagyott magának. Bátorította a kedvesített utitársát s amint az országotat elérték, a két szandálos meggyorsította lépéseit. Ambrózius a közel fekvő ház tulajdono- sáról, Eggenbauer Tóniról anekdotázva, segített az idő és az ut egyhanguságán.

Ez a paraszt, akinek háza felé tartottak, amennyire gazdag, éppenoly fősvény volt. Ambró- zius frater azonban leleményes fej volt, ki el tudott banni az emberekkel és már régen feltette magában, hogy egyszer jól megkoppasztja a pa- rasztot. Ez annál könnyebben sikerülhetett neki, mert a Tónit mindenütt úgy ismerték mint „leg- ostobább fickót Etschlandban.“

Az utnak erdő felé való kanyarulatánál, a két utas egy parasztszekérrel találkozott, melyet

aligha lesz számára menekülés. Mert ha az osztráknak ígéretet tett, s a nemzet nemcsak hogy nem hajlandó a kvóta-emeléshez hozzájárulni, hanem az ellenzék el van szánva „minden parlamenti eszközt” fölhasználni, hogy a vám- és kereskedelmi szerződésnek a kvóta-kérdés tisztázása előtti tárgyalását megakadályozza: akkor Báúffy mehet apagyafalusi birtokára teheneit ápolni.

Különben midőn az ország ily vitális érdekéről van szó, nem csupán a parlamenti körök, de kétségkívül az egész nemzet közvéleménye is fel fogja emelni tiltakozó szavát az osztrák kapzsiság ellen, mely a vám- és kereskedelmi szerződések megkötésénél mindent Ausztria érdekeinek akar kizsákmányolni, nemkülönbén a kvóta arányának felemelését is igaztalan módon és hazánk közgazdasági életének érzékeny rovására akarja kierőszakolni.

Itt az ideje, hogy a törvényhatóságok megmozduljanak s e kiválóan fontos ügyben tiltakozó feliratokat intézzenek a parlamenthez, fontosabb ez, mint az egyházpolitikáért való mesterséges rajongás volt. *A nép tartson népgyűléseket* s mint egy ember emelje fel szavát minden újabb megterhelés ellen.

Az a sok hajlongás, mit Bécs felé fordulva eddigi kormányaink oly gyakran megtevének, mint sok más téren, úgy most a kvóta kérdésében is könnyen megboszulja magát, ha nem érezzük át, legalább e veszedelmes pillanatban, önmagunk iránt való kötelességeinket.

A revízió mellett. Ujabbán a protestánsok körében is terjed a revizionisták száma. Nemesak Ivánka Zsigmond megjelent röpiratában, de Vikár István függetlenségi minapi beszámolójában s jul. 26-án ismét Sima Ferenc ugronista és kalv. főgondnok Szentesen tartott beszédében a revízió mellett foglalt állást. „Az egyházpolitikai törvényeket revízió alá kell venni, hogy kiirtassék, ami a nemzet egyetértését zavarja” — szölt az agilis képviselő.

Mária Dorottya. József főherceg leányának násza Fülöp orleansi herceggel nem mint kezdetben szó volt róla, a budai Mátyás-templomban, hanem felhivatalos jelentés szerint Bécsben lesz. A királyi ház tagjai ugyanis nem tar-

két nebejárásu ökor lassan vont előre. A kantárszarak hanyagul lógtak a szekérrud felé, amiből Ambrózius arra következtetett, hogy a kocsis a szekér szalmájára végigterelve gondatlanul alussza álmát. A szekér mellett elhaladva, belepislantott és ráismert — Eggenbauerre. Haja kuszáltan arcába omlott, mely feltűnően kipírult volt, nem annyira a nap hevétől, mint inkább a bortól. Egy szóval: Tóni amolyan szelid mámorban aludt.

Ambrózius szeme ennek látására örömtől felvillant és egy zseniális gondolat támadt a fejében. Intett Bennonak, hogy csendesen legyen, megállította az ökröket és a jobb-oldalit gyorsan kifogta. Benno nem tudta mire magyarázni a dolgot és kérdő tekintetet vetett társára.

— Hadd csak és csendesen viseld magad, sugta oda Ambrózius, hogy fel ne ébresszük a parasztot. Fogd a kifogott ökröt kötelénél, vezesd a kolostorba s mint Tóninak ajándékát mutasd be. Bíz csak reám a dolgot, a tréfa sikerülni fog.

Társának leleményességét ismerve, Benno hallgatott, fogta az ökröt s egy mezei utra elterítve, elhajtatott vele. Ott, ahol az ut egy domb mögé kanyarodva vezetett, tekintett először vissza s rendkívüli csodálkozására azt látta, hogy Ambrózius a kifogott ökor helyén a járomba állva,

toznak az új házassági törvény szabványai alá, hanem saját családi joguk szerint igazodnak. Polónyi két év előtt interpellálta is e tekintetben Szilágyi akkori igazságügyminisztert, aki megígérte, hogy a királyi ház tagjainak házasságairól külön javaslatot fog benyújtani, de azt a mai napig sem tette. Így József főherceg leányának, ha itthon esküszik, nem kellett volna az anyakönyvvezető elé menni. Azonban az a bizonyos „liberalis” sajtó, a lá Pesti Napló, ismert lojalitásával követelőleg lépett fel, hogy a főhercegnőnek kell polgári házasságot kötni. A kath. érzelmi főhercegi család, hogy ilyen kellemetlenségeknek elejét vegye s másrészt a közjogi törvényeink által a királyi családnak biztosított immunitást megőrizze, azt határozta, hogy leánya Bécsben fog esküdni, polgári kötés nélkül.

Püspöki konferencia. A hgprimás aug közepére, 18-ára hívta össze a püspöki konferenciát, melynek tárgya a kongrua és autonómia ügye lesz. Ezen tárgyu konferenciákkal rendszeren úgy vagyunk évek óta, mint az egyszeri községi tanács volt, mindig azt határozta, hogy majd fog határozni. Nagy dolgok erős egységet a lelkekben, és erős tettvágyat a szívből feltételeznek. Afféle — mondjuk csak egyenesen — Pázmányokat. Hogy a felekezeten állam oly viszonyban maradjon az egyházzal, mint volt az állam-egyház korában, illetőleg, hogy az egyház úgy legyen hálojában befolyva, amint akkor volt — az képtelenség. Már pedig mi különbség van az egyház mostani és az 1848. előtti állapota között, a mi a szolgálókat, az alávetettséget illeti? Semmi. Szolgák voltunk, szolgák vagyunk; akkor a helytartó-tanács, most a kultuszminiszter rendelkezik velünk. És mégis fennál az 1848. évi XX. t.-c. 2-ik §-a! És hová tovább halasztják a rendezést, az autonómia felállítását, annál bonyolultabb lesz a helyzet. Ehhez férfiak kellene, kik nem ijednek meg a nehezégektől. Már szinte unalmas az a folytonos sopánkodás, miért nem tesznek már valamit? A „Magyar Hírlap”-ot pedig, mely a konferenciát arra uszítja, hogy rendszabályozza meg a lelkészkező papságot, már t. i. politikai tekintetben: hogy mondja ki, hogy az új törvények óta *nincs semmi baj*, arra figyelmeztetjük, nézzen inkább oda a lutheránusok közé és azokat intse meg, ne üldözzék egyházuk körében a derék Prónayt, politikai nézetei miatt. Szóval ne akarja a kath. püspököket politikai porkoláboknak felhasználni, hanem söpörjön a maga háza előtt.

A vágújhelyi népgyűlés.

Vágújhely felső Magyarország Jeruzsálemé, melyhez a nem választott népből valónak nehéz közelednie. A néppárt mégis e helyütt is mult vasárnap, július 26-án fényes népgyűlést tartott, mert nyíltan beszél mindenki előtt és nem fél senkitől. Az odavaló izraeliták, vagy mint a sajtóban írták, liberálisok jajveszekelő nyilatkozato-

a másik ökröt megindította s húzta vele a szekeret. Benno erre a különös jelenetre mosolyogva csóválta fejét. Hogy mi lesz ennek a dolognak a vége, el sem tudta gondolni; de utóljára is beleszügyodott, mert hiszen őt mint fiatalabbat a történetekért nem éri felelőség. Tovább folytatta útját s csakhamar eltűnt a domb mögött.

Aközben Ambrózius egész odaadással húzta ökor-társával a szekeret és leste, mikor a Tóni fölébred. Ez azonban csak tovább aludt mélyen, úgy hogy Ambrózius fogta magát, a szekeret az ut széle felé irányította, ahol magasabb kőrákason elhaladva a kerék, erősen felzökkengette a járművet.

Ez segített, mert a Tóni fölébredve föltápaszkodott a szalmáról és a sajátos helyzetben tátott szájjal bámulva nézett maga körül.

— Ugyan tisztelendő ur — kiáltott fel — mi történik? Ön húzza a szekeret! Egy föl-szentelt férfiúhoz az még sem illik. És hová lett az ökorom?

Tóni jobbra-balra nézett, de hasztalan.

Megnyult Buh! kiáltással megállította Ambrózius ökörtársát s ő is megállott. Komoly tekintettel visszafordult s így szölt:

— Kedves Eggenbauerem, te most nagy csodának szemtanuja vagy, de az engem mélyen

kat küldtek be napokkal előbb a lapokba, hogy ők nem vállalnak felelőséget az esetleges zavarokért és hogy éppenséggel nem kívánják hallani Zichy Nándor „főherceget.”

A felelőséget azonban tőlük senki sem kívánta s főherceget sem kellett hallgatniok, de jött Zichy Nándor gróf s a zsidóknak hajuk szála sem görbült meg, mert amit ő mond, az a szeretet, amit ő hirdet, az csak a haza s benne a zsidó-polgárok javára válhatik, ha a többi polgárokkal egyenlő érdekeket követnek.

Köröskörül a vidékről vagy nyolcezer ember jött össze. Az emelvényen Zichy Nándor gróf mellett Odescalchi Livio hg., a Pongrác-grófok, Chvalibogowski Sándor lovag, Ocskay Rudolf birtokos, Czulik ó-turai evangélikus lelkész, a szónokok s mások foglaltak helyet. A hatóságot Rexa Sándor főbíró képviselte, elég tapintatosan, ki ha egyszer-kétszer közbe is szölt, azzal csak a hatósági jelenlétéről akart tanúságot tenni, mint két év előtt Tomann főbíró N-Tapolcsányban. A rendre önkényes rendezők felügyeltek, zavar egyáltalán nem történt.

Ennek a gyűlésnek, Nyitramegyében a hetediknek, kiváló fontosságot az azon vidéki evangélikusok nyílt csatlakozása a néppárthoz kölcsönzött, kiknek részéről Markovics orvos-szónok meggyőzően vitatta be a protestánsok néppárthoz való csatlakozásának szükségét. De másrészt nemzetiségi szempontból is figyelemre méltó a gyűlés, mert hazaellenes nyilatkozatot még a kákán csomót kereső sem hallhatott ott, legfeljebb a nemzetiségek méltányos igényei kielégítésének hangsúlyozását, de a 68-iki nemzetiségi törvény határain belül. Ezt a törvényt pedig Deák Ferenc hozta. „Tartsuk meg a nemzetiségi törvényt s ne legyünk rosszabbak Deáknál”, — mondotta az egyik szónok, s ez fejezi ki a néppárt nemzetiségi politikáját is. Méltányosságot akar mindenkivel szemben, de az egységes magyar haza minden sérelme nélkül.

Zichy elnökön kívül öt szónok szölt a néphez.

Zichy beszédében tekintettel a körülményekre különösen hangsúlyozta: Ami programunk ugyanaz marad és mégis, mint az igazságot örökké szem előtt kell tartani, hogy jól megértsük. Tartsa ezt szem előtt a római katolikus és tartsa ezt szem előtt minden protestáns is, mert mi nemcsak a katolicizmus és nemcsak a református egyházak, hanem általában a kereszténység érdekében emeljük a zászlót. Azért ez a *párt nem katolikus párt, hanem keresztény párt*. Azért a lutheránus is épen olyan párthive a nép-

megszégyenit. Magyarozatával tartozom neked. Tudd meg tehát és lásd, mily súlyosan büntetett engem szegény bűnöst az Isten. Te engem föl-szentelt férfinak nevezesz, de én méltatlan lettem arra. A kolostor pincemestere voltam s engedtem a kísértésnek. A ki mértékletességet fogadtam, hosszú időn át az ivásnak adtam át magamat, és priorom figyelmeztetése dacára nem javultam. Éppen egy éve irányította rám Isten büntető kezét. Hogy bűneim megbánására alkalmat nyújtsin, mint egykor Nabuchodonosort, ökörré változtatott és pedig azzá, mely akkoron vétel útján birtokodba került. Hosszú és nehéz bűnhődés volt az. Éppen ma tetted le az ideje. Isten ismét vissza adta nekem az emberi alakot, hogy bűnbánattal teli szívvél visszatérjek a kolostorba és újból szent állásomnak megfelelő életet kezdjek. Isten téged választott ezen csoda szemtanujául, mivel te is, mint ő azt jól tudja, iszákos vagy. Szíveled meg tehát ezt a figyelmeztetést, hagyj föl a bűnnel, nehogy te is úgy jársz, mint én.

Ambrózius erre levetette az igát, Tóni pedig szégyenkezve lehajtotta fejét.

— Elhíheti nekem, tisztelendő ur, hogy semmit sem tudtam arról, hogy ön az az ökor. Ha én az ostorral jól ráhúztam, úgy azon hitben tettem, hogy egy lusta ökörré vágok. Kevés szé-

pártnak, ha ragaszkodik hitéhez, mint a katolikus, akármely protestáns, vagy minden más keresztény. . . Ezen a kereszténységen alapszik a haza, ezen a magyar polgárosodás, ez a kereszténység a mi jövőnk biztosítéka.

Markovics Gyula dr. azon vidéki orvos és lutheránus beszéde óriási hatással volt a jelenlévőkre, de különösen a protestánsokra. Beszédének sulypontja azon félreértések eloszlatására irányult, melyeket a liberálisok a lutheránusok között terjesztettek, hogy visszatartsák őket a néppárttól.

A revíziót fejtegetve kimutatta, hogy a protestánsok midőn ezt a programpontra elfogadják, tulajdonképpen nem is a néppártot támaszkodnak, hanem saját intézményeiket fogadják csak el.

Óriási taps kísérte hitfelei részéről beszédét, midőn a többi között ezt mondta: En aki nem szoktam politikába elegyedni, aki életemet ama magasatos célnak szenteltem, hogy az orvosi tudomány segélyével a nép nyomorán és baján enyhítsek, ime ez órában mint politikai szónok állok előttetek emez emelvénnyel, itt állok mint politikai zászlóvivő s a néppártnak harcosa. Nem tehetek másként, mert keresztény hazafi, apa s keresztény családfő vagyok. . . . Amily bátran, büszkén, himezés-hámózás nélkül megvallom bárki előtt, hogy tótajku vagyok, de azért szívvel-leléssel szeretem drága hazámat, ép oly bátran és rendületlenül vallom ezen ezer és ezer főnyi gyülekezet előtt, hogy tiszta meggyőződésből csatlakoztam és vagyok hiva azon pártnak, mely a legszebb nevet, a néppártnak nevet viseli.

Bieliczky Jusztián podolai plebános szellemesen beszélt a tiszta választásokról és a kanzel-paragrafról. Micsura György bittsei ügyvéd a néppárt közgazdasági programját fejtegette, Schwertner Gyula zsolnai ügyvéd a liberális egyenjogúságot mutatta be frappáns példákban. Végül Zelenyák János dr., a fáradhatlan képviselő, a maga humoros modorával megvilágította az „új rendet“.

Zichy Nándor gr. záróbeszédében köszönetet mondott a hallgatóságnak megjelenéséért és figyelmeért s a hatóság képviselőjének tárgyilagos eljárásáért.

Több távirat érkezett a nagygyűléshez. Vaszary Kolos hprimás Balatonfüredről a gyűlés üdvözlőre így válaszolt: Szíves üdvözlőket őszinte köszönettel fogadva, mindnyájukra Isten áldását kérem.

A gyűlésen jelen voltak a legszebb rendben elvonultak s a vendégek egy része este 7 órakor

bankettre gyűlt össze a nagyvendéglőben. Felköszöntőket mondtak Zichy Nándor, gr. Pongrácz Adolf, Zelenyák stb. Zichy gróf még az este visszautazott Budapestre.

Mérey Lajos beszéde.

A nyitrai ügyvédi kar nevében f. hó 26-án Mérey Lajos ügyvéd és országgy. képviselő a következő beszédet intézte Erdély Sándor miniszterhez a nála való tisztelgés alkalmával:

*Nagyméltóságú Miniszter Ur!
Kegyelmes Urunk!*

Az ügyvédi kar a világ minden művelt államában az igazságszolgáltatásnak egyik jelentékeny tényezője. E kettőnek fejlődését, haladását egymástól elválasztani nem lehet. Minél magasabb fokon áll az ügyvédi kar értelmi ereje és szak tudása, annál üdvösebben szolgál az igazságszolgáltatás tökélyének emeltyűjéül, s hazánkban kétségtelenül elismert tény, hogy a hazafias nemzeti haladásnak, s az igazságszolgáltatás ügy tudományos anyagi belértéke, mint gyakorlati alapossága emelésének nagy munkájából, a magyar ügyvédi kar mindig kivette és kiveszi a maga részét.

Ezért kell indokoltnak találni, hogy az ország minden ügyvédi kamarája sürgeti a 22 évvel ezelőtt létesített ügyvédi rendtartás korszerű átalakítását, s teszi ezt nemcsak oly célból, hogy az ügyvédi kar önkormányzatának fejlesztése által szellemi tevékenysége s erkölcsi függetlensége, a jogért és igazságért való küzdelemben még nemesebb acélosodjék, — hanem azért is, mert a megélhetést mind érezhetőbben nehezítik oly elemek, melyek nem pályaszerűen hivatottak a jogszolgáltatás gyakorlati mezején működni, s a melyek sem az elméleti szakképzettség, sem a gyakorlati ismeret elsajátítás iskoláinak fáradsáimait nem viselték.

Kegyelmes Miniszter Ur! Ha gyakran igaz, hogy egészséges testben könnyebben lakozik erős lélek, úgy épp oly gyakran bizonyul igaznak a jogszolgáltatás gyakorlati életében az, hogy az alakítógó megfelelő erős, méltó külsőségei fokozzák az anyagi igazság maradandó hatását, fokozzák a jogállam tekintélyét.

A nyitrai ügyvédi kar Nagyméltóságodat, mint az ország jogszolgáltatásának fejét, s az egész magyar ügyvédi testület legfelsőbb főnökét, mely tisztelettel üdvözlő most, midőn Nagyméltóságod éppen a Justitia itteni palotájának kérdésében közvetlen tájékozást szerzendő, személyesen ide fáradni méltóztatott! S mi azon tiszteletteljes kijelentéssel bátorkodunk ezen kérdés mihamarábbi megoldásának égető szükségét hangsúlyozni, hogy a mostani viszonyok valóban teljesen tartahatatlank, s ezek által az itt működő annyi kitűnő bírósági munkaerő példátlanul van hátráltatva serény munkája eredményességében, másrészt Nagyméltóságod hosszú bírói pályáján szer-

zett tapasztalataiban véljük birni annak biztosítékát, hogy a nyitrai igazságügyi palota fölépítésénél kicsinyes pénzbeli zátonyon uem fognak Nagyméltóságodnak, mint erélyes kormányosnak vezetése mellett hajótörést szenvedni, úgy a jogkereső közönségnek, mint magának az igazságszolgáltatásnak magasabb állami érdekei.

Nagyméltóságú Miniszter Ur! Mi, kik évtizedek óta ismerjük az igazságszolgáltatás menetét ezen hazafias vármegyén nagy területén, a közönség osztatlan bizalmára hivatkozás jogával bátorkodunk fölhozott ügyeink fontosságát éppen akkor kiemelni, midőn Nagyméltóságod előtt mely tiszteletünknek kifejezést adni, s magunkat pártfogásába ajánlani szerencsések vagyunk!

Erdély miniszter erre adott válasza lényegében következő volt:

Kedves Barátom! Igen örülök, hogy bár a politikai téren ellentétes táborokban harcolunk, az általad most fölhozott kérdésekben veled és tisztelt kartársaidal teljesen egy nézetben vagyok.

Legközelebb letárgyaljuk a bűnvádi eljárást, és ha Isten megsegít, még a jövő évben fogom a polgári perrendtartást nemcsak megalkotni, hanem életbe is léptetni.

Oly fontos részei ezek az igazságszolgáltatásnak, melyek egyaránt hivatva úgy a törvénykezésnek, mint az ügyvédek helyzetének általános javulását előmozdítani.

S ami az itteni viszonyokat illeti, el kell ismernem, hogy a bíróságok elhelyezése a célnak meg nem felelő, sok bajnak lehetett oka, de ki kell jelentenem azt is, hogy az utóbbi időben mégis némi javulás észlelhető. S nekem komoly akaratom az itteni igazsági palota kérdését már legközelebb oly módon juttatni dűlőre, hogy ok-szerű megoldással minden érdek kielégítve legyen.

Ezek után Mérey Lajos bemutatta a miniszternek: Mérey Vince, Szulyovszky Gusztáv, dr. Egressy Sándor, dr. Havas Armin, dr. Jellinek Miksa, dr. Weisz Vilmos, dr. Pereszélyi Henrik, dr. Würmer Károly, dr. Bangha Sándor, dr. Mészáros Károly, Dombay Hugó, dr. Sztránszky Sándor, Riszner Károly, Pollák Izidor, dr. Gutvil Pál és dr. Radó Gyula ügyvédek, s a miniszter mindenikével kezet szorított.

Beszélgetés a néppártól.

A kedvező véletlen minap csupa liberális pártiakból álló társaságba juttatott. Kedvezőnek mondom, nem azért, mintha valami ritkaságszámba menne az ilyen társaság, hanem mivel egyrészt a társaság valamennyi tagja előkelő intelligens uri ember volt, másrészt legtöbbje régebbi ismeretségünkönél fogva őszintebben nyilatkozott egyes szereplő személyekről és saját politikai nézeteiről, mint a mai begombolódzott társaságokban szokás. Valami heten kerültünk össze.

Tóni hozzá ment, s mivel a kolostor-szolga éppen pár pillanatra eltávozott, fogta az ökor nagy porcos fülét s belesugta: Ugyan tisztelendő ur, megint leitta magát!

Feleletet természetesen nem kapott, az ökor azonban lehajította fejét, mit Tóni a legnagyobb lelki levertségre magyarázott. Elfogta a részvét, de azért nem követte sugalmait. Ez az ökor neki már egyszer sokjába került. Most vegye meg más. Tovább ment a vásáron, egy más ökörben alkudott meg s azt magával vezetve, félénk tekintetét vetett Ambrózius felé, akit már kereskedők vettek körül s élénken alkudoztak a szolgálval.

Tóni arcán gúnyos mosoly játszadozott.

— Csak vegyétek meg, gondolta magában, mikor én biztosan tudom, hogy az egy kapucinus; hogy másodszer is megvegyem, ilyen ostobának senki se tartsa Tónit. X.

Sziporka.

Aki mindig kereskedő. Hegyes vidéken nyíral a meggazdagodott rőföskereskedő. El is indul, hogy a többi turisták módjára egy magasabb pontra jusson fel.

— Milyen magas ez a hegy? — kérdi vezetőjétől.

— Három ezer méter.

— Nos! És mit kér méterenként a vezetésért?

nát is adtam. Biz' isten, nem tettem volna, ha tudom, hogy ön az. Boocsássa meg nekem, tisztelendő ur, majd jóvá teszem, ha majd egyszer hozzám jön kvestálni.

— Nincs miért magadnak szemrehányást tenned, Eggenbauer, felelt Ambrózius szeliden. Hogy úgy bántál velem, hogy rendesen több üstét, mint szénát juttattál, az az én megpróbáltatásomhoz tartozott. Nekem bűneimet kellett leveze-kelnem és éppen azért kellett a te udvarodra kerülnöm. Most azonban Isten veled, Tóni. Mondj le az ivásról és bánj jobban marháddal, mert meg van írva a Bibliában: a nyomtató ökörnek ne kösd be a száját. Én most visszatérek a kolostorba és megszegyenülve kell a priornak és a többi testvérnek bemutatkoznom.

Keserű arccal fordult meg Ambrózius és elindult az uton, melyen előtte Benno távozott. Tóni pedig fejcsóválva megindította a szekereét. Az ördögbe, mormogott magában, hajában koto-rászva, ez a história a legszebb ökrömbe került. Száz forint oda van.

Mélyen kellett pénztárcájába markolnia, hogy a legközelebbi vásáron ökröt szerezzen, mert a küszöbön álló mezei munkák miatt azt semmiképp sem nélkülözhetette. Erős csapás volt ez reá nézve, de mégis csak beismerte, hogy a rámért büntetés

szelidebb annál, amit Ambróziusnak ki kellett állania. Meg is fogadta egész komolyan, hogy megjavul.

Amint Ambrózius a kolostorba lépett, szerzetesársai éppen az esetről beszélgettek. Csodálkoztak s másrészt örvendettek a fősvény parasztnak illetén belső változása felett, aki ilyen értékes ajándéka határozta el magát a kolostor irányában; de zavarban is voltak, mivel nem volt helyök az ökor számára, s más különben sem volt a kolostornak rá szüksége. Abban állapodtak meg tehát, hogy valamely falubelinel elhelyezik s a legközelebbi marhavásáron eladják, ami szép pár garast fog hozni a háznak.

Igy történt, hogy a marhavásárra Tóni is jött ökröt vásárolni, de a kolostor-szolga is, hogy a felesleges ökröt eladja. Tóni sokat járt körül, de nem tudott sehol megalkudni, mert olcsó áron szeretett volna vásárt csinálni. De mit látnak szemei? Amott a koresmasarkon fordult meg a kolostor szolgálja az ökörrrel s cölöphöz kötötte, — hisz ez az ő régi ökre! A legkisebb ismertető jegyig szakasztott ugyanaz. A Pater Ambrózius, teljesen úgy elváltozva, mint még egy pár hét előtt látta. Tizenégy napja sincs, hogy oly szép feltételeket fogadott és ime büntetésből ismét el van változtatva!

Hogy politikáról is lesz szó, biztosra vettem, mert ahol hat liberális közé egy néppárti vetődik, ott a politika csak úgy ki nem maradhat, mint az oly társaságban, melyben pap vesz részt, nem szokott elmaradni a papok dolgairól való beszélgetés. Kedvenc témája ez sok embernek s legtöbbször olyannak, akin rendszeresen legtöbb a mosdani való.

Szeretem az eszmecseréket s teljes elfogulatlansággal szeretek magamnak az emberekről és a pártokról nézetet alkotni. Tehát a társaság egészen kedvem szerinti volt; így már aztán világosan, teljes közvetlenséggel meg fogom tudhatni az irányadó liberálisok — az illető felvidéki megyében a társaság tagjait ilyeneknek tekintem — nézeteit, kifogásait a néppártot illetőleg. Ezt gondoltam magamban s úgy is történt.

Alig kezdtük meg a beszélgetést, rövid bevezetés után csakhamar benn voltunk a politikában.

— Ugyan micsoda párt lehet az, melyet mágnások vezetnek? szolt az egyik, egy képzett jogász, különben állami szolgálatban alkalmazva. És Zichy Nándor! Hisz ez sohasem szerepelt, most is csak sportot űz, hogy emlegessék nevét!

Már az első ellenvetésen észrevettem, hogy az én embereim csak akkora politikai látókörrel bírnak, a melyet a „Magyar Ujság,” a „Pesti Napló” és a „Nemzet”-ből tanultak. Ez az ellenvetés teljesen onnan való. Százszor olvastam ezekben az újságokban. Kezdem röstellni a dolgot, mert a művelt osztályhoz tartozó s a közéletben tevékeny részt vevő ezen férfiakról valami önálló gondolatot vártam, s ime már is izraelitakáposztát találtak föl fölmelegítve.

— Csodálkozom ezen kifogásán, felelém, ha valami megbélyegzőt akar azzal mondani, hogy a néppárt vezetői éppen mágnások. Ugy tudom, a liberálisok szórtak még a közelmúltban is legtöbb szitkot a mágnásokra, hogy a közügyekkel semmit sem törődnek, hanem csak külföldön mulatnak. Ime azok, akikre céloz, nagy tevékenységet fejtenek ki a közéletben s most ismét ez nem tetszik. Különben úgy látszik, nem jól figyel az események folyására. Ha önök bármely egyeletet alkotnak, vagy vállalatot hoznak létre, nemde mindjárt egy mágnást iparkodnak állítani annak élére? Nemde majdnem megvesznek a cs. és kir. kamarási cím után s Wekerleben még a saját pártjabelieit is nem azt nezték-e nagy akadálynak, hogy nem gróf vagy báró? Mi van egyéb Bánffy Dezsőn, mint a bárói cím? Hat ilyen körülmények között a liberális tábor részéről, amikor minden házi zsidajuk rendjével vagy nemesség után kapaszkodik, mikor ott vannak a leggőgősebb emberek, legalább is érthetetlen az egyes mágnások buzgó közreműködését a néppártnak nem tudom micsoda megbélyegző politikai hibául felróni. Ez valami új találmány, melyet tavaly a kortesnek beállott Pálffy János gróf ellen senki sem hozott fel Stomfán.

Ami pedig Zichy Nándort illeti, látszik hogy nincs tájékozva sem személye, sem működése iránt. Zichy nem mai ember. Hogy hogyan működött és micsoda hazafi volt már a 60-as évek elején, e tekintetben olvassa el Jókai Mórnak a „Politikai divatok” című regényéhez tavaly irt előszavát. Nagy tevékenységet fejtett ki 1870-ben az autonómia körül, mint tag és országgyűlési képviselő, 1884-ben a zsidó-keresztény házasság körül s a mai vezérszerepe Cziráky János gróf-vezér halála óta datálódik. Zichy nem mai ember. Ha pedig ön sportot lát mai páratlan tevékenységű magatartásában, úgy kérem menjen el valamely néppárti gyűlésre, figyelje meg Zichyt saját szemével, hallgassa meg beszédeit s tisztában lesz az iránt, hogy a „sportok” nem így néznek ki. Hogy mi a sport, tudnám pártjabeli egyptár mágnással megvilágítani, de mivel a dolog ön előtt nem ismeretlen, megengedi, hogy nevet ne emlitsék. Higgye el, csak ismerne kellene Zichy grófot, s a mai önző világ közepett önt tiszteletre ragadná önzetlensége,

karaktere s a meggyőződése szerinti hazafias ügy körül kifejtett nehézséget nem ismerő nagy tevékenysége. Ön egészen egyoldalulag kormánypárti ujságai után indul, pedig higgye el, azok előtt csak az a nagy ember, aki fizeti őket.

— Jól van kérem, szól közbe a másik, de azt már csak megengedi, hogy önök a nemzetiségekkel paktálnak s itt a felvidéken a pánszlávok is sorakoznak önök zászlaja alá?

— Már engedje meg, de nem szeretem, ha ön, ki itt lakik a felvidéken, ha ön — mondjam — a M. Ujság vádját ismétli a néppárt ellen. En aki ismerem a néppárt programját s nagy figyelemmel kísérem minden mozdulatát, sem paktálásról, sem pánszlávizmusról a néppártban nem tudok semmit. Hiszen ez a felvidéki nép, sőt azok a bizonyos vidékek, melyekre célozni látszik, eddig sorba kormánypárti képviselőt választottak, nemzetiségi képviselő egy se volt. De akkor ön tulajdonképp a kormánypárt ellen emel vádat, mert ha pánszlávok vannak erre valahol, akkor azok a kormánypárttal állanak szövetségben. Mi valami új népeket nem hoztunk most be az országba. Ha pánszlávok jönnek át hozzánk, akkor a kormánypárt a bünös, mert ha tudta, hogy vannak ilyenek, nemcsak nem lett volna szabad szövötköznie velök, hanem már régen oda kellett volna őket dobni az ellenzéknek s példásan büntetni, kipusztítani. Már pedig Zmertich, Vietorisz, Smialovszky, Kajuch, Tisza Istvánt s annyi más képviselőt ki választott? Mult vasárnap Vág-Ujhelyen lutheránusok csatlakoztak a néppárthoz, ezek pedig tótok. Ugyan kérem, mondja csak, melyik beszédben hirdettek ott azt a pánszlávizmust, mert őszintén megvallva, én még eleven pánszlávot nem láttam. Azokban a beszédekben semmi hazaelleneset nem találok, tehát min alapszik az a világgá röpített vád? Bánffy alkura lépett a szászokkal, most meg hirlilik, hogy a régi „Matica” hiveit le akarja nyerezni; ha pedig így áll a dolog: a néppárt-e, melyről senki ilyesmit nem mondhat, vagy valaki más szövötközik a pánszlávokkal? A liberálisok úgy látszik — Pázmány Péter mondása szerint — a magok szennyét kenik másra.

— De magok izgatják a népet s a hatóságok tekintélyét rontják. — szolt közbe a harmadik.

— Sajátszerűen vannak önök, felelém, az izgatás fogalmával. Ma, aki önökkel nem tart, izgat, ha még oly békés ember. A függetlenségi vagy a nemzeti párt nem terjeszti-e a maga elveit, és lehet-e ráfogni, hogy izgat? A néppárt sem tesz egyebet. Ez éppen nyílt népgyűléseken lép elő, mert nincs takarni valója. De önök izgatják fel az országot, a szavazatirtásokkal, a sokféle presszióval, melyet gyakorolnak. Vajjon az elnyomott gyáván hallgasson-e? Végtelen szerencse, hogy a papság érdeklődik a néppárt iránt, mert ennek békeltető közbelépése nélkül a sok igazságtalanság miatt már forradalom ütött volna ki az országban. Ténne csak azt a néppárt, a mit a liberálisok megengednek magoknak, ugyan mit szólnának önök? De hát úgy van az önökkel, a kath. papság is derek papság volt, míg a liberálisok szekerét tolták, most meg, hogy jobb nézetre tért, hitvány az önök szemében, pedig az a papság egyénileg ugyanaz, mint volt az önök táborában. Hamis az önök eszejárása, de nagyon.

Ezekben merült ki az én kedves társaim egész politikai bölcsesége. Valami érdemlegesebbet ezenkívül nem hallottam tőlük. Még a papi javak elvételéről mondtak egyet-mást, de ez már nem a politikusnak, hanem a rablónak argumentuma.

Csalódás érzete fogott el. Ha még ilyen intelligens emberek is csupán némely újságok frázisait ismétlik, hol keressen az ember önálló, megfigyelésen, megfontoláson alapuló politikai gondolkodást? Mit szólunk akkor a falusi jegyzőkről, kik egyenesen parancsszóra politizálnak?

Kettőt azonban mégis tanultam. Azt, hogy nálunk még nem haladt annyira a fejlődés, hogy minden művelt emberben megvolna a más politikai nézetei iránt való férfias tisztelet és nyugodtság. Egyik-másik a társaságból egyenesen türelmetlenné bizonyult. A második, amit tanultam, az, hogy ma — tisztelet a kivételeknek a világiak között — talán még csak a papság tud önálló és független lenni. Az én kedves társaim közül egyiknek-másiknak a szeméből rítt ki, hogy miért kormánypárti. Az önérdék mélyen beleette magát a mai társadalomba s a politikába.

Pedig a férfiuhoz, ha száraz kenyér mellett is, őszinte, igaz meggyőződés illik.

Ilyen beszélgetés nem téríthetett el a néppárttól.

Ujdonságok.

Lapunk felelős szerkesztője utazásából hazakerkezett.

Ottava Ignác dr. híres szemorvos ez idő szerint Érsekújvárott tartózkodik. A betegeknek szívesen rendelkezésükre áll az irg. testvérek kórházában.

Személyi hírek. Müller Villibald kir. mérnököt a kereskedelmi miniszter főmérnökévé nevezte ki. — Mivai rendszerezett segédjegyzői állásra Král András választott. — Szokolca város tanácsa Bernatovics Ferencet városi adóvégrehajtóvá kinevezte.

Anyakönyvvezetők. A belügyminiszter a születések és halálos esetek anyakönyvezésére szóló hatáskörrel a cabaji anyakönyvi kerületbe Balázsovits Jánost, az udvarnokiba pedig Prónay Sándort nevezte ki anyakönyvvezető-helyettesekké.

A mi tábornokunk. A király Palkovics József vezérőrnagyot, a m. kir. 74. honvéd gyalogdandár parancsnokát, a kolozsvári VI. m. kir. honvéd-kerület parancsnokává nevezte ki. Így szót a rövid hivatalos jelentés, mely bennünket annyiban elszomorít, mert ránk nyitraitokra nézve veszteséget jelent. A derek tábornok ur, kit finom modora, humánus érzülete miatt mindnyáján becsültunk, Erdélybe távozik. Isten áldása kísérje ő méltóságát, ki újabb kinevezetéseben számos katonai érdemeinek újabb királyi elismerését nyerte.

A nyitrai kath. legény-egylet ma, aug. hó 2-án a zabori zárdában zártkörű jótékony célú táncmulatságot rendez. Kezdeté d. u. 4 órákor. Esős idő beálltával a mulatság a következő vasnapra halasztatik.

Az igazságügyminiszter Nyitrán. Mint előző számunkban jeleztük, Erdély Sándor miniszter mult vasárnap 10 óra felé Nyitrára érkezett. Előtte való két napot Barsban, Klobusitzky János képviselő zsitva-ujfalusi birtokán töltötte, honnan szombaton Aranyos-Maróthra rándult a tvszék megtekintésére. Klobusitzkytól jött vasárnap Nyitrára, eleje egész Lapás-Gyarmatra mentek Craus alispán, Sándor tvszéki elnök és Pongrácz K. közjegyző. Nyitrán Thuróczy Károly főorvos lakására szállt, ahol fogadta a tisztelgőket. A megye, a tvszék, a városi hatóság és az ügyvédi kar tisztelgett nála. Majd megtekintette a tvszék megyeházán elhelyezett hivatalait és szomszédban az ügyészséget. Idejövételének célja a régen vajudó tvszéki palota építésének ügye volt s a miniszter csakugyan meggyőződött, hogy a tvszék nemcsak több különböző helyen van elhelyezve, de különösen a megyeházi része, a hivatalos helyiségek nem felelnek meg a célnak. Felvetették a tervet, hogy a megyeházi épületet kellene egészében tvszéki épületté átalakítani s akkor a megye a város valamely más helyén építene magának új megyeházát. A tervet az ajánlja, hogy a börtönök mind a megyeház mostani épületében vannak. A dologban csak az a bökkenő, hogy az új megyeház építése nem menne a vármegye közönségének új pótdával való megter-

heltetése nélkül, mit bizony a megye, tekintve hogy a szabadelvű kormányok teljesen elhanyagolják s annak dacára, hogy 11 képviselője közül két-harmada mindig kormánypárti, soha semmiféle előnyben nem részesítették, nem tehet meg. Sőt a tvszéki palota építésének ügyét is Mérey Lajos függetlenségi párti képviselőnek kellett mozgatnia. Délután nagyobb társaságban Kostyál Pál polgármester kalauzálása mellett vagy három helyet nézett meg a miniszter, melyet neki a palota számára ajánlottak. Megtetszett neki a Tauszig-Novotny-féle telek, ahol most a Csines-fel vezető út van, melyet építés esetére a Tojfel-ház mellé tennének át. Csak hogy a miniszter nyilvánított jóakarata dacára lesz-e a dologból valamé, az a jövő zenéje. Délben a miniszter tiszteletére a „Szarvas“-szállóban 52 (s nem mint a lapok írták 100, vagy éppen 160) teritékű bankettet rendeztek, melyen jobbára a tisztviselői körök s az ügyvédi karból egypáran vettek részt. Tósztokat mondtak Craus alispán, Sándor tvszéki elnök, Kostyál polgármester, Lőrinczy a Fmke titkára, Szulyovszky Gusztáv, Pereszlenyi Henrik és Sztránszky Izidor ügyvédek. A hivatalos hízegés határain tulment és a va'ó világba állította a minisztert Kostyál Pál polgármester tósztja, ki amiatt adott örömeinek kifejezést, hogy a kormány férfinak Nyitrára való ellátogatása azon előnnyel bírhat a városra, hogy közvetlen szemléletük talán fellebbenti azt a függőnyt, mely a város és a kormány jóakarata közé évek óta van vonva. Felpanaszolta ezt különben a polgármester már 87-ben Latkóczy Imre akkor választott képviselő előtt is, annak hivatalos üdvözlésekor a városházán, de hát ami kormánypárti képviselőinkre a felsőbb körökben úgy látszik nem adnak semmit, mert ez a nemzetiségi szempontból annyira fontos megye következetesen csak mostoha gyermeke annak a kormánynak, melyet fanatikus odaadással s Tarnóczy-választásokkal szolgál. Erdély mindjárt felelt Kostyál tósztjára s jóakarataról biztosította. — Erdély miniszter megjelenése, mint afféle hivatalnok-miniszteré, ki diplomata fellépésekben nem nevelkedett, eléggé rokonszenves. Jellemző a fogadásokra, hogy míg Maróthon diszkaput állítottak neki s díkcioval fogadták, Nyitrán csak fellobogózták a várost. Hja Maróth a megye központja akar maradni s felti tvszékét, Nyitra kevesebbet kíván, már pedig a mai világban aszerint mérik a külső fényt, hogy ki, mennyit és mit akar kapni az ünnepelettől. A liberalizmus nem ünnepel ingyen. — A miniszter még aznap estefelé Nyitráról Komjáthra utazott báró Wodianerhez. Meglátjuk, lesz-e a látogatásnak valami eredménye.

Csak a régi módi szerint érvényes. E helybeli izraelita-bérlő leányát kedden férjhez adta. A polgári kótes megtörténte után valaki kérdezte a boldog apát, hogy már most együtt fognak-e lakni a vőlegény és a menyasszony? Micsoda, kicsavarnám a nyakát, ha megtenné. Szerdán lesz az esküvő a rabbi előtt, akkor lesznek férj és feleség, *azán* már elhetnek együtt. — Szép, szép, de azért ha volt szavazata, a választásnál kétségtelenül a polgári házasságra szavazott, mivel úgy kívánta a kormány. Mert a zsidó — hogyan is mondta azt a „Neutraer Zeitung“? — opportunistá ugyan, de nem liberális.

Iskolai értesítő. A nyitravárosi iparos-és kereskedőtanonc iskola értesítőjét most teszi közzé Bieliczky Elek igazgató. 12 éve áll fenn nálunk ez az intézet, melynek célja a jövendő iparosokat és kereskedőket a megfelelő elméleti képzettségben részesíteni. Tagadhatlanul célzatában helyes egy intézmény, melynek működése, mint az értesítő mondja, már is meglátszik főleg az ifjabb iparos és kereskedő-munkás osztály művelődésén és magyarosodásán. Hogy azonban mennyi küzdelemmel jár az ilyen iskola élete, látjuk az igazgató bevezetéséből, melyben pragmatikus egymásutánban s méltánylandó őszinteséggel elmondja a 12 év történetét. Igen-igen tanulságos történet, mely hogy a sok küzdelem és nehézség dacára mégis olyan, amilyen, Schvertsig Antal előbbi és Bieliczky Elek mostani igazgató önfeláldozó kitartásának köszönhető. A nem törődéssel szem-

ben legjobb orvosszer lenne, ha a törvény kimondaná, hogy egy tanonc sem szabadítható fel, ha három évről ipariskolai bizonyítványt nem mutat. Ez felrázná a mestereket is, de meg a tanoncokat is a tespedésből és elejét venné a vonakodásnak. A működő tanerők más intézetek tanítói, akiknek fizetése, mint az iskola anyagi helyzete elég silány. A tanfolyam egy előkészítő és három-három rendes osztályból áll. Az iparos tanoncok száma 170, a kereskedőké 65 volt. A jövő tanévre való beiratkozás szept. 1-től 9-éig tart.

Primicia. Mint bennünket értesítenek, folyó hó 25-én szentelte fel Prágában áldozópappá Schönborn kardinális és prágai hercegérsek a nagymányai (Barsm.) uradalom nagyrebcsült intézőjének fiát Vojta Jánost, a vörös csillaggal ellátott vitéz kereszties lovagrend tagját, mely alkalommal az érsek ur még más 40 végzett teologusnak is feladta az egyházi rend szentségét. Másnap az ujmisés rendjének templomában a Prágába ez alkalomra érkezett édes atyja, nővére és Koszez Ernő az ujmisés fiatalok barátja, valamint a prágai legelőkelőbb közönség jelenlétében mutatta be sz. miseáldozatát. Isten áldása kísérje az új áldozárt, szép, de küzdelemteljes pályáján.

Birtokvétel. Tartja magát a hír, hogy az elhunyt Károly Lajos főherceg Barsmegyében, Kis-Tapolcsányban fekvő birtokát József főherceg fogja megvenni. A vételár állítólag 3 millió frt, ami a birtok értékéhez viszonyítva igen sok lenne.

Bende-család Nyitravármegyében

1612. Hogy megyénkben valamikor Bende-család is szerepelt, mutatja a következő adat, melyet egy a megye multját ismerő előkelő férfiú kezéből kaptunk. Az adat ez. Nemes Bende Miklós a királytól kaplatti birtokot nyert, mely Beycsi János utód nélküli elhalálózása folytán királyi adományozás alá került. Dacára annak, hogy nemes Ravasz András és gymeszi gróf Forgách Ferenc bibornok, hercegprimásnak több bizalmas embere, Deömeölki Gergely sollicitatora, ügynöke, ellene mondtak az adományozásnak, mégis az adománylélvél kiállított, aláíratott s a kancelláriától Ferenczfű Lőrinc titkárhoz került expedició végett. De a titkár ki nem adta, még nemes Zongor Zsigmond, nemes Bende Miklós sollicitatora, ügyvivője közbenjárására sem, s úgy látszik azt hozta fel, hogy nem tudja az adománylevelet megtalálni. Ekkor Bende Miklós szerzett jogainak fenntartására a nyitriai káptalan előtt 1612. évben a keresztfelalálása ünnepét követő csütörtökön ünnepélyes óvast, protestációt közbevetett, nehogy a jelzett kaplatti birtok bárki másnak adományoztassék, s a többi hiteles helyeket és a királyi embereket letiltotta arról, nehogy mást azon birtokba bevezessenek, beiktassanak.

Ismét állatvés. Érsekujvárott, mint értesülünk, ismét jelentkezik a sertésvész. A tavalyi nagy csapást, midőn megészerte hulltak az állatok, még ki se heverték a gazdák, már is ugylátszik ujból beköszön. Az idei silány természethez bizony már egyéb se hiányzik. Büntet az Isten.

Tűzes menykő. A fizikusok ugyan kedvök szerint vitatkozhatnak afelett, miért gyujt egyszer a villám, s miért csak rombol máskor; miért út sokszor alacsonyabb fába, mikor villamos csúcs vagy szívó gyanant a nem messze tőle álló magasabb fának kellene szolgálnia; miért képződik éjjel is jégeső, jöllehet az az által feltételezett nagymérvű és rögtönös hőváltozásnak minden feltételei hiányozni látszanak az éjjeli időben — mind oly kérdések, melyek melyreható viták tárgyát képezhetik. Sajnos azonban, hogy ezek a tünemények a természetben megvannak s nem várva a tudósokra, gorombán pusztítanak. Az előbbi héten a pénteki éjszaka messze tájon s nemesak Nyitrán csupa dörgés és menykő csapásból állott. A napokban meg, mint írják, Podszkálán, Trencsénmegyében, a templom tornyába csapott a villám s Stelczér Viktor plebános fiukóját, ki éppen akkor ment föl a tornyba imára harangozni, ott nyomban agyonsujtotta. A természet erőivel szemben az ember részéről legtöbbet használ az óvatosság.

Szavazat írtás. Radosocról írják lapunknak, hogy a radosóci plebániához tartozó 4 községben 1896-ban 235 szavazat volt és pedig Radosocón 120, Vészván 50, Vleskován 44, Vidován 24. Az 1897. évi névjegyzék szerint a számok következőleg zsugorodtak össze: Radosóc

66, Vészka 11, Vleskován 13, Vidován 11. A szavazók ilyen hallatlan megtizedelése ellen az érdekeltek a nyitra központi választmányhoz fordultak, ez azonban *nevetséges ürügyek* alatt a felebbezést *elutasította*. S mégis azt mondják, hogy a néppárt izgat a hatóságok ellen. Kell-e ennél nagyobb izgatás?

Dr. Pantocsek József, nagyapolcsányi járási orvos, mint lapunk zártakor értesülünk, a pozsonyi országos kórházhoz igazgatónak nevezetett ki. Ugy tudjuk, képviselőnek akart föllépní.

Apró basák. Trencsén vidékén történt. A neveket nem említjük, csak a száraz tényt regisztráljuk. Egyik azon vidéki segédjegyző, a mai községi hivatalnokok ezen új speciése, magához idézett két kath. tanítót. Segédjegyző hivat? — gondolta egyik is, másik is, — ilyen idézésben még nem részesültem. Vajjon mit akarhat a segédjegyző? Elmennek hozzá. A segédjegyző úr pedig hivatalos pózzal kijelenti a kíváncsi tanítóknak, hogy a főbíró úr meghagyásából elvárja tőlük, hogy a jövő választásnál a liberális jelöltre fognak szavazni. Az egyik tanító ötletes ember lévén, ránéz a segédjegyzőre s nagy flegmával feleli: Tisztelem a főbíró urat, de ha a városi utcaseprővel lesz szives ezt nekem megüzenni, akkor majd — meggondolom a dolgot. S azzal faképnél hagyta a segédjegyző urat. — Igy csinálják abban a megyében a lelkes és odaadó szabadelvű pártot. Csak azt szeretnék tudni, az a bizonyos segédjegyző ur nem egyike azoknak, akik némely ismert polgári iskolában egy pár forintért nyerték a „tudományt“, akarjuk mondani, kapták az iskolai bizonyítványt; mert az ilyen lábszj mellől kikérült s utólag „képesített“ nagyságok szörnyen pökhendiek szoktak lenni.

Az új pápai nuncius. Agliardi utódja Taliani. Ausztria-Magyarország részére utonnan kinevezett pápai nuncius, a héten érkezik Bécsbe, hogy állását elfoglalja.

Kálmán Károly. A legújabb mozgalmi idő egy nevet hozott felszínre, melyről azelőtt csak annyit hallhatott a közönség, hogy a zoltárok kenetteljes fordítója, olyan, akiről maga Szász Károly is igen nagy elismeréssel nyilatkozott az akadémián, meg hogy Csáky Albin miniszter ifjusági folyóiratában közölt vehemens cikkeiért 1891-ben a székesfejevári realiskola hittanári állásáról elmozdította. Ma azonban mint ünnepelet népszónok szerepel, ki alig hiányzik valamely magyar vidéken tartott néppárti gyűlésről, gyujtó szónoklatairól referál a sajtó, s a nép, amelyre csak fordul s pódiumra lép, rajong érte. Ez Kálmán Károly, sóskuti plebános, a fejevári egyházmegyében. Fialat, karcsu alak, csaknem feketebe menő barna színnel, költőiség ömlik át egész lényére, páthos minden szava, még akkor is, ha nem szónokol, telve gyujtó eszmékkel a hazáról és egyházzal s ha ezekről beszél, egy átszellenült látnokot vélsz magad előtt állani. Nem a nyugodt tanítás az eleme, de az érzelmek felkavarása, amiben oly mester s oly ügyesen tud férni a szív legbelsejéhez, hogy való igaz lehet, ha azt olvassuk, hogy egy-egy beszéde után a nép hozzá rohan, hogy megcsókolja kezét, vagy hogy egyik utóbbi népgyűlés után tartott banketten gr. Szécheuyi Ferenc hozzáment és megcsókolta tósztja után. Mint egykori iskolatársa sok rokon vonást talál benne Petőfié. A 70-es évek végén Szatmár vidékéről jött az egyetemre, mint szegény ifju, ki magában állott s a theologiai karra iratkozott. Sok utánjárás után Pauer János fejevári püspök vette fel egyházmegyéjébe s tovább taníttatta az egyetemen. Nem a tanulás, de a költészet vonzotta s barátait is a „költők“ sorában kereste; legmeghittebb embere — a mai napig is — Kalocsay Alán, a költő-cisztercita volt. S Petőfihez hasonlóan amint nem törte magát a tanuláért, ugy a fegyelmet is, mely a költői lelkeknek bilincsnek látszik, csak muszájból tartotta meg. Egyszer midőn engedély nélkül soká maradt fenn zoltárainál s Belopotoczky prefektus rajtaesipte, ennek kérdésére: ki itt az úr, ki parancsol? — nagy megindulással, mutatva a sacellum felé, azt felelte: ott az úr! A talentumnak megfelelő talaj kell. Petőfit is a 48-as idők emeltek nagyobbra. A pesti piacon lett ő

kedvence a népnek, midőn Budavára felé mutatva, oda kiállt: ilyen miniszteriumra a kutyát sem biznám. Kálmán is a szép zsolttárfordítás dacára nem lett volna országos név, ha a neki való mozgalmas idők be nem következnek. Gyujt mindenfelé, mert szenvedélyes, mint Petőfi s akárki meglássa, hogy szónoklataival még nagyobbra fog nőni neve. Nem hiányzik benne Petőfinak azon híres vonása se, hogy ez, a népies költészet első rangú megteremtője, éppen a poetikából bukkott meg a selmeci liceumban. Kálmánnal is ilyesmi történt. Eppen a lelkipásztorkodásból, melynek jelentékeny részét a szónoklattan képezi, bukkatta meg Klinger István dr., egyetemi tanár az 1881-ki tanév első szemeszterében, úgy hogy csak a vizsga ismétlése után folytathatta tovább az évet. Így nem találkozik sokszor az élet az iskolával. Kálmán iskolatársai közül akkor sokan jeles osztályzatot nyertünk a vizsgán Klinger tanártól s ime a ki közlünk megbukott, az mindnyájunkat tulszárnyalta hírnevével az életben. Kálmánban sok rokon vonás van Petőfivel. Adja Isten, hogy ne érje őt afféle segesvári csata, mint Petőfit, hanem vigye győzelemre a zászlót, melyet oly nagy dicsőséggel lobogtat. Még csak azt jegyzem fel róla, hogy a tavalyi első választásnál Nyitrán is megfordult, hozva népies költeményeit, de a nép közé nem juthatott Tarnóczy csendőrei és kordonai miatt, a barátok zárdájában ült egész nap internálva.

A Pesti Napló legújabb válsága.

Negyvenhetedik évfolyamát járó Naplónál újabb változások történtek a Deák-Kemény-tradíciók kezelése körül. Csütörtökön külön körlevélben tudatta a lap kiadóhivatala, hogy az estilap aug. 1-jével megszűnik, az estilap pedig tullicitálva a körlevél szennazációját, publikálta a szerkesztőség felosztását. A Pesti Napló eddigi szerkesztőségének nevében Vész (Weis) József főszerkesztő tudatja, hogy Braun Sándor felelős szerkesztő és a lap összes dolgozóitársai vele együtt kivonulnak a Pesti Napló kötelékéből. Együttal jelzi a szerkesztőség, hogy elődei helyébe új gárda lépett, mely az eddigi társszerkesztővel Hevesi Józseffel mint a lap ezentuli felelős szerkesztőjével együtt „híven a Pesti Napló nagy tradícióhoz (?) s ahhoz a szellemhez, a mely e negyvenhét éves napilap hasábjain le van téve, fogja a Pesti Naplót tovább fejleszteni.” Ez a legújabb bulletin a lap legújabb válságához, mely csak az eredményeket tudatja, de hallgat a belső háborúságról, a mely ilyen gyökeres változásokat idézett elő a nagy tradíciók adminisztrációja körül. Így hányódik a P. Napló, mióta zsidó kézbe került.

Lengyel zsidó mint katolikus pap.

Nagy Szebenben a napokban egy embert fogtak el, ki Pál Jenő missionárius páternek mondta magát. Mint ilyen számos plébánián bekapogtatott s szorgalmasan gyűjtött a hittérítés céljaira. Legutóbb meg a városi nagy templomban misét is mondott — s most kislát róla, hogy egy Fischmann nevű varsói zsidó. Bőröndjében meg is találták a hosszú kaftánját és zsidó nyelven írt jegyzeteit. No lám, mi minden nem telik ki ezekről!

Eltűnt. Horváth József tornóci lakos, takács, egy hónap előtt Tornócról eltávozott és azóta nyoma veszett.

Millenáris ünnepély Léván. Szent István napja estején nagy ünnepélyre készül Léva város közönsége, melynek rendezése a város egész intelligens közönségét lelkes izgalomban tartja. Ezen ünnepélyen nagy keretben befogják mutatni dr. Ruffy Pál alispánnak „Bars vezér” című drámai költeményét, még pedig olyképen, hogy a költeményben előforduló 10 élő képet a lévai váromon fogják bemutatni. E célból az egész nagy váruddvar, mely mintegy 5000 ember befogadására alkalmas, kellő berendezést nyer. Gondoskodva van arról, hogy két tánchelyiség álljon a közönség rendelkezésére, lesznek korcsmák, kávéházak, szivaros boltok, pezsgős pavilonok, — egyszóval a tündér mesék éjszakája fogja szórakoztatni a kedélyeket; gondoskodás történt arról is, hogy az ünnepélynek hazafias jellege mellett népies jellege is biztosítassék, főtötte nersévelt belépti-díj mellett a járás községei tömegesen fognak az ünnepélyen részt venni. Az élő képeken Kavalkádok fognak felvonulni, közreműködik a lévai dalárda és valószínűleg egy katonai zenekar is fog közreműködni. Az ünne-

pély rendezésének elén *Leidenfroszt* Tódorné úrnő áll. A színjáték rendezője Rozmanics Timót kegyesrendi tanár, az élő képekben a város és a vidék előkelősége vesz részt. Az ünnepélyt a lévai közpörház alapja javára rendezik.

A nem szűkkeblű város. Pápa, a kálvinista város, ugyancsak kitesz magáért. Mintegy husz év óta van már Pápán állami polgári leányiskola, de a szülők sürgetésére az apácák is nyitottak egyet; ennek az apácák vezetése alatt álló polgári leányiskolának Pápa város képviselő-testülete idáig 20 ezer frtot szavazott meg, melyet már folyósítottak is. A szülők tudják legjobban, hogy miért kell nekik az ilyen iskola.

Kórházi kimutatás. Vettük a nagy-tapolcsányi Ágoston-kórház 1895-ik évi betegforgalmáról szóló kimutatást, melyet Fridrich Alajos dr. igazgató állított össze. Stummerék ezen alapítása jól szolgál a beteg emberiségnek, forgalma elég nagy. A kimutatás szerint ápolás alatt volt 1894-ben 730 és 1895-ben 867 beteg. Az orvos-igazgató statisztikai táblákban mutatja ki a különféle kórosakat s a végzett műtetteket valamint a 10 év alatt történt betegforgalmat.

A mellőzött Tarnóczy. A nyitramegyei millenáris bandérium tagjai, — írják az Alkotmánynak — a napokban *Károlyi* Lajos gróf meghívására ennek tótmegyeri káptalában teljes banderális díszben megjelentek s ott az ugyanezen időre meghívott fotografus úgy az egyes alakokról, mint magáról az egész bandériumról felvételeket eszközölt. A képeken egyáltalában nem vehető észre, hogy azokról a bandérium egyik nevezetes tagja hiányzik. Ez a lemaradt ur — *Tarnóczy* Gusztáv „ur”, a kit hiteles tudósításunk szerint egyenes óhajra nem hívott meg a többiekkel *Károlyi* Lajos gróf házigazda. A fotografus éppen ennek a lemaradásnak hajlandó betudni, hogy felvételei oly remekül sikerültek.

A magyar könyvnyomdászat. A könyvnyomdászat eredete nálunk az 1472. évre vezethető vissza, midőn Mátyás király alkancellárjának, Geréb László *budai prépostnak* kezdeményezése folytán Hesz András rendezte be Budán az első nyomdát. Jelenleg nyomdáink száma 488-at tesz, melyek állandóan 5417 szedőt foglalkoztatnak és a melyekben 734 hírlap jelenik meg.

Vesztett ló. Ritkább vesztettségű eset történt tegnap Komáromban. Az egyik kaszárnyában egy ló eddig ismeretlen módon megvesztett s a mellette foglalatokodó gyógykovács-örvestert karján és fején súlyosan megmarta. A lovat agyonütötték, a megsebzett katonát pedig felkúldték a Pasteur-intézetbe.

Gabonaárak f. é. július 31-én a nyitrai piacon, métermázsánként: Buza 6:00—6:25 frt, rozs 5:00—5:25 frt, árpa 5:50—6:20 frt, zab 6:10—6:20 frt, Tengeri 4:30—4:50 frt, krumpli 1:60—1:80 frt.

Közgazdaság.

A magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesülete által rendezendő II-ik magyar gazdatiszti kongresszus érdekében folyó hó 23-án tartott ülést az előkészítő-bizottság. A bizottság határozatilag kimondta, hogy a kongresszus f. évi szeptember hó 24-én d. u. 1/2, 3 órákor a kiállítási ünnepélyek csarnokában tartassék meg. — Egyidejűleg felhívja a t. földbirtokos, bérlo urakat, az egyesület tagjait, valamint mindazokat, kiket ez úgy fontosságánál fogva kell hogy érdekeljen, hogy e kongresszuson részt venni sziveskedjenek, s ezt a II-ik magyar gazdatiszti kongresszust rendező bizottságának, Budapest, IX. Lónyay-utca 7. sz. legkésőbb szeptember hó 10-ig bejelentsek. A kongresszus napirendjét 2 tárgy képezi, u. m. 1, a gazdatiszti kvalifikáció megállapítása; 2, a szolgáltatások és gazdasági alkalmazottak közötti jogviszony törvény útján való szabályozása. — A kongresszusi részvételi díj 2 korona.

A pöstyéni árpavásár az ottani fürdőberlet igazgatóságának előzetkenysége folytán a szép parkban lévő nyári szinkörben fog megtartatni. A szinkör erre kitűnően alkalmas, mert elég tágas és világos. A minták a bejelentés sorrendjében fognak elhelyeztetni. Iparkodjek minden gazda árpáját mielőbb behordani és elcsepeltetni, hogy a pöstyéni árpavásáron részt vehessen. La-

kások már most rendelhetők a fürdőberlet igazgatóságánál.

Méhészet Nyitramegyében. Az országos méhészeti felügyelőnek az ország méhészetének 1895. évi állapotáról kiadott statisztikai kimutatása szerint Nyitramegyében 1895. évben termeltetett és pedig: méz 39,280 kilo, viasz 3691 kilo. Összes méhtermékek értéke 15,475 frt 90 kr. Jó lesz ezt az iparágat minél nagyobb terjedelemben felkarolni.

Gyümölcskiállítás Budapestén. A ki gyümölcstermékeit az ezredévi gyümölcskiállítás szeptember hóban bemutatni akarja, jelentkezék augusztus hó 6-ig a nyitramegyei gazdasági egyesület titkárnál, kinél a bejelentési iverk is kaphatók. A kiállítónak semminemű költsége nem lesz.

Az osztrák-magyar sinkartel. mely idestova három esztendeje fönáll, főtötte káros a magyar közgazdasági életre, különösen pedig a magyar mezőgazdaságra nézve. A kartel még boldogult Baross Gábor kereskedelmi miniszter ama hazafias intencióján alapszik, hogy a magyar vasutak sin-szükségeit hazai gyárakból szerezzék be. Magyarországon három gyár foglalkozik acélsingyártással: a diósgyőri, mely a magyar állam, a resciai, mely az osztrák államvasutársaság és az ózdi, mely a rimamuránsalgótarjáni vasműrészvénytársaság tulajdona. Ezek a gyárak azonban, a külföldi vasművekhez képest, igen drágán szállítják az acélsineket, mert míg a westfáliai vasművek 51 frtért, addig a nevezett magyar gyárak 105 frtért, tehát több mint egyszerannyiért szállítják az acélsinek tonnáját. Természetes következménye ennek a kartelnek, hogy Magyarországon ugyanennyivel drágább a vasutépítés és ennek folytán a személy- és áruforgalom díjszabása is. A Magyar Gazdák Szemléje júliusi számban megdöbentő statisztikai adatokkal bizonyítja a sinkartel káros hatását. És bizonyítja, hogy a kartel az államon kívüli a gazdaközönséget is újabb teherrel sújtja, mert a vasutépítés drágulása arányában emelkedik a községeknek hozzájárulási költsége s az áruszállítás tarifája is, a helyi érdekű és államilag garantált vasutak pedig tulnyomórészen gazdasági termékeket szállítanak. De szerencsétlensége a kartel a magyar vasiparnak is, mert azzal, hogy Ausztria vasiparának busás hasznót biztosít a sineken, egyszersmind megadja neki a módot arra, hogy többi vasáruat annál olesóbban adhassa, azokkal Magyarországot elárasztthassa s így a magyar vasipar fejlődését hosszú időkre megakadályozhassa.

***** CSARNOK. *****

Eladósuló nemzetek.*

Az emberek gazdasági tevékenysége három osztályba sorozható. Az elsőbe tartozik az igazán termelő munkásság, mely értékeket állít elő.

Egy másik tevékenység nem a teremtésre vagy az anyag átdolgozására törekszik, hanem a mit az egyik munkájával előállított, azt közvetíti a fogyasztónak. A harmadik sem nem teremt, sem nem közvetít, hanem a másik kettőnek lét-fenntartásáról, érdekeinek védelméről gondoskodik. Az ide tartozók a közügyet szolgálják, védik a határt, fentartják a rendet, oktatják az ifjúságot.

Attól, hogy ez a három tényező helyesen működik-e, függ az állam és a nép jóléte.

De a közgazdasági teoriák ma szétágazók. Mig az egyik tábor hívei az erők megosztását a kínálat és a kívánat előidézte hullámszámak tulajdonítják, addig a másik szélső tábor ezt a megosztást az állam által törvényhozási uton kívánja szabályozni.

Mindannyian egyetértünk abban, hogy több katona és több hivatalnok nem szolgál a köz udvére. A közvetítés szükséges voltáról is mindenki meg van győződve, mert hiszen minden termelő nem kereshet fel minden közvetítőt, de az is tagadhatlan, hogy ez is csak addig jogosult, mig okvetlenül szükséges, tultengése a productív osztály rovására történik.

Az áru ára annyi, a mennyi az értéke annak a munkának, a mely azt előállította, hozzászámítva azt a fáradságot, a mit a közvetítés méltán megérdemelt, de sem a termelőnek, sem

* A Magyar Gazdák Szemléjéből. Szerk. Bernát István. Köztelek. 6 frt egy évre.

a közvetítőnek nem szabad meg nem érdemelt mennyiségű munkadíjat élveznie, különben a társadalmi rendben megbomlik az egyensúly. Ez a társadalmi egyensúly ma már nincs meg és ez okozza, hogy komolyan gondolkodni kell, vajjon a termelők és közvetítők között létesülő forgalom szabályozásának alapját ezentúl is a kínálat és a kívánat képezze-e?

Ha a szabadságot ösztönösen szeretjük is, még sem térhetünk ki annak megnyirbálása elől. Megtiltjuk és megtoroljuk a gyilkosságot, a rablást és a lopást, még pedig nem is annyira etikai okokból, hanem hogy a társadalmat megvédjük. Ugyan-így kell eljárunk közgazdasági téren is. A hol a közjó veszélyeztetve van, a hatalomnak közbe kell lépnie, szabályozóan kell érvényesülnie ott, a hol az erők egyenlensége nyilvánul. Ezt a tételt a közvetítő kereskedelemre vonatkoztatva, közbe kell lépnie a hatalomnak ott, a hol a közvetítés, a helyett, hogy a termelőket híven szolgálja, a termelők fölé kerekedve, azok urává akar lenni, s míg ettől erőszakkal oltoson kicsikarja az árut, addig másfelől a fogyasztót is zsarolva, megdrágítja az életet nyereség-hajhászás céljából.

De a hatalom szabályozó közbelépése akkor is jogosult lehet, ha a közvetítők száma kelletnél nagyobb. Jogosult, mert a közvetítő nem termel értéket, munkája nem szaporítja a nemzet vagyonát, sőt ellenkezőleg, kétszeresen megterheli a termelést, mert először is a termelő és a fogyasztó között való közreműködésért adót szed, másodsor pedig akkor is megterheli, a midőn három közvetítő teljesít oly munkát, melyet kettő is elvégezhetne, a harmadik munkaerő tehát gazdasági szempontból teljesen kárba vesztett.

Erre a harmadik közvetítőre épen úgy nincs szükség, mint nincs szükség fölös számú katonákra vagy tisztviselőkre, mindegyik csak addig lévén a köznek hasznára, a míg nélkülözhetetlen.

Csodálatos, hogy mindenki nemzetgazdaságról beszél, mégis nemzetközi gazdálkodásnak tolja szerkerét. Minden ország nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is önmagára van utalva, sőt gazdasági önállóság nélkül nincs politikai önállóság. Ebből következik, hogy minden ország termelje meg szükségletét, ez pedig csak akkor lehetséges, ha a termelőt fáradságának illő díjazásáról biztosítjuk, e nélkül a szántókból ismét erdők, mocsarak és legelők lesznek.

A közmondás szerint a pénzuralja a világot. Ez az uralom pedig kegyetlen szolgálat. A pénzt uralja a munka és a pénz elnyom minden szabadságot. Jobbágyainkat felszabadítottuk, de létesítettünk egy ennél súlyosabb rabigát mert ma a kereskedőosztály zöme nem magának, hanem a pénz uralnak dolgozik. Korunk tulajdonképeni gazdagsága nem valódi értékekből áll, nem is fémeke bírásából, hanem a mások munkájának hozadékára támasztott igényből. Az állam, a község, a tisztviselő, a birtokos, az iparos, mind el van adósodva és munkája gyümölcsét a nagy ingó tőkének kénytelen átengedni.

Mondják, hogy a pénz manapság oleszobbodott, mert hiszen a kamatláb leszállott. De miért? Azért, mert a kamatfizetési képesség majdnem kimerült. Minden annyira el van adósodva, hogy maholnap nem marad kinek kölcsönt nyújtani s a pénz nehezen talál helyet, a tőke tehát immár önmagával konkurál.

A munka eredménye tehát el van zálogosítva a tőkésnél. Az adós már nem a maga számára keres, keresetének nagyrészt tehát nem fordíthatja önön, vagy családja javára. Ezáltal ismét a fogyasztás mértéke csökken és minél magasabbra hág az adósodás, annál alacsonyabb a fogyasztás, a jólét. Minek következtése az általános elszegényesedés, mert a mennyit a kisebbségben levő gazdagok fogyaszthatnak, az nem nyújthat elegendő keresetet a túlnyomó többségben lévő szegényeknek.

Minden nemzeti jólétnek biztos bázisa a bel-földi fogyasztás. A kivétel emelje a nemzeti vagyont, de ne legyen alapja vagy főforrása a nemzeti jólétnek.

Ma a termésnek a bel-földön való értékesítése is nehézségekkel jár. Itt is a tőke nyomja a kisembert. A gazdag, a tehetős, géppel dolgozik és a gabonát olcsóbban állítja elő és előbb dobhatja piacra s ezzel elvonja a kisembertől a keresetet, fáradsága gyümölcsét. Igaz, hogy általános nemzetgazdasági szempontból mindegy, bárki a termelő, de ha a mezőgazdaság és az ipar nem képesek jól fizetett munkásnépet eltartani, s ebben maguknak új fogyasztóközönséget fenntartani, akkor megbillen a társadalmi egyensúly.

Ma a gépek és a tömeges munka segítségével a gyáros százszorta többet képes produkálni,

mint a kézműves; a közlekedési eszközök fejlettségével háromszoros gyorsasággal képes a kész árut vásárra hozni. A nagyiparosnak tehát módjában állott volna mindjárt kezdetben ennek a nagy erő- és időmegtakarításnak egy részét a munkásosztály létének biztosítására fordítani. Ha a gép tízszeres hasznót hajt, miért ne eshetne ennek a haszonnak legalább egy tízedrése annak a munkásosztálynak javára, a mely a gépek működése által oly nagyon hátrébe szorult? Egy jóléteben fenntartott, fogyasztóképes munkásosztály a fogyasztást emelkedésével, vagy legalább fenntartásával bőven visszafizette volna ezt az aránylag kis támogatást. A mit az ipar a munkásnak nyújtott volna, azt természetesen uton ismét visszavette volna és akkor nem áll vala elő az a nagy úr, a mely ma a vagyonos nagyiparos és a munkás közt tátong.

Az iparvállalatok hivatalnokainak nagy fizetése szintén nem áll arányban a köztisztviselők fizetésével. Vannak vállalatok, a melyek főhivatalnokainak vagy cégjegyző igazgatóiknak nagyobb fizetést adnak, mint a menüit egy nagyhatalom külföldi képviselője vagy minisztere élvez. Sőt általában elfogadott elv az iparvállalatoknál, hogy főhivatalnokai a köztisztviselőhöz hasonló fizetésből megéljenek nem képesek.

Senki sem tarthatja helyes arálynak azt, ha valamely kereskedő ifjabb árusítója 800—1000 forint fizetést élvez, a tanító pedig 4—500 forintos minimum megállapítását vívmányának kénytelen tekihteni.

Ezzel az indokolatlan munificenciával éles ellentétben áll a munkás bérének szűkkeblű megállapítása. A munkás felesége, gyermekei szintén dolgozni kénytelenek, lakásuk nem emberhez méltó, táplálkozásuk silány, elégtelen, a tanítás és nevelés szünetel, a munkás gazdáját nem is ismeri. Ez ma a munkás helyzete. A mi csekély javítás az utóbbi két évtizedben történt, azt a törvénynek kellett a munkaadókra rákényszeríteni, vagy a munkásoknak kellett összetartás által kivívniok, mert arra alig, vagy csak elvétve találunk példát, hogy a dugaszlag gyáros önként tett volna valamit a munkások érdekében.

Nagy veszély rejlik még a nyilvános testületek, hatóságok és az állam eladósodásában, mert ezek a nagytőke adósai lévén, jövedelmük országrészt kamatfizetésre kénytelenek fordítani s míg ezáltal egyrészt hátráltatva vannak hivatásuk teljes betöltésében, addig másrésztől újabb és újabb adóterherrel kénytelenek sújtani a polgárokat. Ilyformán az állam ugyszólván arra kénytelen szorítkozni, hogy a hadsereget, mely a terület megvédésére, megtartására hivatott, fenntartsa, a bel-földön pedig a közigazgatást, úgy a hogy, vezesse; de a kulturális célok azon arányban szorulnak hátrébe, a mely arányban a hadsereg és a köztisztviselők fizetése növekszik. Innen van, hogy az állam nem képes tisztviselőit megfelelően honorálni. Ezzel a társadalom egy másik rétege is veszt fogyasztás-képességéből, a mi károsan hat a közgazdaság merlegére.

A törvény egy felszabad alatt sokat rombol. Megszüntette a jobbágyiságot, meg a nemesi kuriát, az örökös bérletet, a közvagyon, a céhek vagyonszerzési jogát; pedig ezek az intézmények megvédtek és eladósíthatlanná tették a nemzeti vagyont jó részét. A természetbeli járulékok helyébe a pénz lépett és ezzel kaput tártak a közvetítő kereskedelem romboló működésének.

Ha mindezekből levonjuk a következtetést, azt kell konstatálnunk, hogy a nemzetnek el kellett szegényednie s ez az elszegényedési processus növekedőben van. Annyira el vagyunk adósodva, hogy előbb-utóbb megszűnik termelőképességünk, mert a productív munkát oly teher sújtja, melyet már el nem viselhetünk, még kevésbé csökkenthetünk.

Az ingó tőke szakadatlanul folytatja romboló munkáját. A régi terhekhez újabb és újabb terhek jönnek, a kamatteher növekedése pedig kérdésessé teszi az adóképeséget.

Vajjon gondolkoztak-e államférfiaink jövő sorsunkról? Vagy nem látják, hogy Portugália, Olaszország és Görögország már a tönk szélén áll? Tétlenül akarják bevárni, míg mi is odaig jutunk?

A be nem avatkozás a „laissez faire, laissez aller“ közgazdasági téren egyenesen a tönk felé vezet.

A mint a magánembernek, az üzletembernek, minden testületnek és az államnak kötelessége a pénzügyi egyensúlyt szem előtt tartani, úgy kellene az államnak a közgazdasági mérleget is egyensúlyban tartani. Nevezetesen arra kell törekednie, hogy a productív munka, a közvetítés és a társadalmi rendet fenntartó elemek egymáshoz való

viszonya és számaránya helyes legyen. Mert ez az egyensúly gyakran felbomlik és önmagától helyre nem áll. A közgazdasági élet faktorainak nem szabad egymással hadilábon állaniok, hanem harmonikusan kell együtt működniök a köz javára, a nemzet gazdasági állapotának felvirágoztatására. Azért a közgazdasági rendet úgy kell szervezni és fenntartani, hogy mindenki munkája gyümölcsét élvezhesse s egye ágazat ne gazdagodjék rohamosan a többinek, illetve a köznek kárára. Ez pedig csak úgy történhetik, ha a törvény a tőke uralmát megtörve a produktív munkát védelmébe veszi.

Azért első sorban a jelzőlogterhek törlesztését kell lehetővé tenni.

A római jog szerint a pénzben nyújtott kölcsön teljes értékében fennmarad akkor is, ha az az érték, a mely a pénzkölcsön segítségével előállított, az idő folyamán értékét veszítette is. Ez nem igazságos. Ez a tétel mi már meg nem állhat. Ennek helyébe oly törvény hozandó, a mely kimondja, hogy a tartozás ugyanoly mértékben csökkenik, a mely mértékben az érték időről-időre csökken, vagyis évenként bizonyos százalékkal. A hitelező helyzete még akkor is jobb mint az adósé, mert a hitelező évi jövelemre biztosítva van, míg az adósé bizonytalan. A kik azt vélik, hogy a tőke az ily rendszabálynak magát alá nem vetné, azok tévednek, mert a tőke állandóan vissza nem vonulhat. Legfeljebb a kamatláb emelkedése állhatna be, de ez is csak ideig-óráig, mert ez ellen nagyon könnyen lehet törvényes uton védekezni. A cél azonban: hogy minden teher önmagától törlesztődjék, el volna érve.

De van még egy más mód is. A nemzetgazdasággal foglalkozók jól tudják, hogy egyedül a termelő munkásság az, a mely valódi értéket képvisel, míg a közvetítés és a védelem tulajdonképpen csak nélkülözhetetlen rossz. Hi tehát a közvetítés túlságosan drágítón hat, vagy egybéként károsan működik, előáll a köznek az a joga, hogy a közvetítéstől elvonja az alanyt és azt egyedüri árságá alakíthassa. Akkor a haszon a közé, mindenkinek javára esik. A közvetítő tulkapása már elég nyilvánvaló lévén, elérkezett az orvoslás ideje. Az orvoslás módja pedig az, ha a nélkülözhetetlen értékek, u. m. a gabona, a szén és a nélkülözhetetlen értéktételek, u. m. a pénzforgalom, illetve a hitel és a biztosítási ügy monopolizáltatik.

Ezzel még nem leszünk szociáldemokratákká, mert ha államosíthatjuk a hadsereget és a vasutat, monopolizálhatjuk a közvetítő kereskedelem némely ágát is, ezzel nemcsak nem szolgálunk a szociáldemokráciának, hanem öregbítjük az állam hatalmát a szociáldemokratikus áramlat ellen.

A harmadik mód a közgazdasági bajok orvoslására: a nagy ingó tőkének fokozatosan nagyobb adóterherrel való megterhelése. Ez ugyanis magához vonzza a kisemberek vagyonát s míg amaz folyton nagyobbodik, emez pusztulásnak indul, a kisemberek egymásután elszegényednek és a nemzet nagy része inségbe kergettetik. Reformálni kell tehát az adóügyet, még pedig akként, hogy a nagytőke érdekében megterheltessek. Hogy mennyire jogos a nagytőkének magasabb megadóztatása, azt a következő példa illusztrálja. Egy gyáros 1000 munkát foglalkoztat. Ezt az ezer munkást nem ő neveltette, tanította, hanem a köz, illetőleg a község és a munkások tudását, munkaserejét, intelligenciáját és ügyességét mégis a gyáros aknázza ki.

Nem a gyáros neveltette, tanította az irodájában alkalmazott hivatalnokokat, könyvelőket sem, mégis mindezek szellemi tehetségét a maga javára aknázza ki. A gyáros igénybe veszi az állami rendbiztosító intézményeket, a hadsereg, a rendőrség mind az ő érdekét védi, az igazságszolgáltatást ő veszi leginkább igénybe, a társadalmi rend védelme s különösen a vagyon védelme kevés vagyonos egyén javára szolgál inkább mint a tömeg javára, jogos tehát, ha mindezekért a szolgálatokért a tőke ura, a gyáros nagyobb ellenszolgáltatással járul a közintézmények fenntartásához. A veradót is a tömeg fizeti, míg a tőke tulajdonosai számban csekélyebbek lévén, ahhoz csak elenyészően alacsony százalékkal járulnak. Mindezeknél fogva méltányos, hogy a nagy vagyon az eddigi aránynál sokkal nagyobb arányban legyen megterhelve közzadóval. Ezáltal a tőke hozadéka annyira igénybe volna véve, hogy a kamatok újabb tőkésítése — mely mint fentebb kimutattuk, romboló hatású — megnehezítettetnék.

A nyomoruságos közgazdasági helyzetben csak nagyszabású reformmal, a tőke uralmának megszüntetésével és a munka védelmével lehet segíteni.

Egy jó házból való fiu
könyvkötészetemben tanoncnak felvétetik.
Blasko József, Nyitrán.

Részvény-alaptőkéje 100,000 frt, 1000 da-
rab részvényben.

Magy. posta-takarékpénztári 4001. sz. cheque-
számla clearing-forgalomban.

A NYITRAI NÉPBANK

mint részvénytársaság

elfogad betéteket a legjutányosabb feltételek mellett;
leszámítol váltókat, betéti könyvecskéket;
kölcsönöket ad ingatlanokra a legkisebb kamat-
láb és szabott ügyvédi díjak mellett amorti-
zációra különböző tervekben;
előleget ad arany- és ezüstműekre, sorsjegyek-
re, részvények- és másnemű értékpapírokra;
elad és vesz mindennemű értékpapírt napi árfo-
lyamban;
felvilágosítással szolgál és mindennemű megbi-
zást teljesít: bank-, pénz- és biztosítási
ügyekről.

Az igazgatóság.

Alapított 1869-ben. — Székháza: Város-
háztér 3. sz.

Hirdetmények

a
„Nyitramegyei Szemle“

részére

jutányos áron felvétetnek a kiadóhivatalban.

ARTMANN EDE ZENEINTÉZETÉBEN NYITRÁN

ÁPOLDA-UTCA 12. sz. alatt

a jövő tanév szeptember hó 1-én veszi kezdetét,
melyre a beiratások naponként történnek.

Ezen már 20 év óta fenálló zeneintézet kimerítő gyakorlatok által alapos oktatást
nyújt a

zongorában, vonószerekben és énekekben.

Az oktatás nemek szerint választott osztályokban történik.

Tanítási díj: zongoráért 3 frt 50 kr, vonószerért 2 frt
50 kr, és énekért 1 forint havonként. —

A tanórák úgy vannak beosztva, hogy a többi helybeli tanintézetek óráival
nem ütköznek össze.

A nagy szünetekben is tartatnak előadások.

Részletes programot kívánatra ingyen küldetük.

Uj zongorák, vonószerkek és húrok mindig raktáron vannak.

Tisztelettel **ARTMANN EDE**, intézet-tulajdonos.

Van szerencsém a t. c. közönségnek
tudomására hozni, miszerint

építészeti irodámat

megyeház-utca 6. sz. (volt Béler-féle ház)

folyó évi augusztus 1-én megnyitom.

Tisztelettel

ifj. Tomascsek János, építész.

2-szeres és 3-szoros termékek

csakis mesterségesen szárított

műtrágyával

érhetők el

Hungária műtrágya, kénsav és vegyi ipar
részvénytársaság **Budapesten.**

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.